

Ärende: VN/19841/2024

Begäran om utlåtande om utsökningsverkets nätverk av verksamhetsställen

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Svenska Finlands folkting tackar justitieministeriet för möjligheten att ge ett utlåtande om Utsökningsverkets nätverk av verksamhetsställen. Folktinget tar i enlighet med sitt lagstadgade uppdrag (lag om Svenska Finlands folkting 1331/2003) ställning till frågor som har betydelse för den svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter.

Enligt förslaget i Utsökningsverkets utvecklingsplan minskas antalet verksamhetsställen i landet från 64 till 27. Enligt förslaget finns det i fortsättningen sju verksamhetsställen i tvåspråkiga kommuner: Karleby, Vasa, Åbo, Raseborg, Esbo, Helsingfors och Vanda. Därtill kvarstår verksamhetsstället i Mariehamn.

Enligt förslaget läggs verksamhetsställen ned i fem tvåspråkiga kommuner: Jakobstad, Kristinestad, Pargas, Lojo och Borgå.

Utvecklingsplanen utgår från att förslaget inte får konsekvenser för tillgodosendandet av de språkliga rättigheterna.

Tillgodosende av språkliga rättigheter och en regional tillgång till utsökningstjänster

Riksdagens grundlagsutskott har understrukit att man vid organiseringen av de lokala utsökningsverkens verksamhetsområden och verksamhetsställen ska säkerställa den regionala tillgången till utsökningstjänster och att de språkliga rättigheterna enligt 17 § i grundlagen tillgodoses (GrUU 42/2006 rd).

Utsökningsverket inrättades 1.12.2020. Enligt utsökningsbalken ska verksamheten ordnas så att den regionala tillgången till tjänster och de språkliga rättigheterna tillgodoses (1 kap. 11 § 4 mom.). Med detta avses utsökningsmyndigheternas språkliga skyldigheter vid tjänsteproduktionen och kundernas rättigheter att använda sitt eget språk i kontakter med utsökningsmyndigheterna (RP 71/2018 rd).

Enligt propositionen syftar den till att trygga förverkligandet av språkliga rättigheter i den nya organisationen (RP 71/2018 rd). Riksdagens grundlagsutskott noterar dock att regeringen vid sin konsekvensbedömning inte hade granskat strukturreformens konsekvenser för de språkliga rättigheterna. Enligt utskottet finns det därför anledning att noggrant bevaka vilka faktiska konsekvenser organisationsreformen inom utsökningsväsendet medför för gäldenärs- och borgenärs rättigheter enligt 21 § i grundlagen och för de språkliga rättigheterna. (GrUU 30/2018 rd)

Riksdagens lagutskott konstaterar i sitt betänkande om organisationsreformen att verksamheten ska ordnas så att den regionala tillgången till tjänster och de språkliga rättigheterna tillgodoses. Lagutskottet understryker därtill det viktiga i att verksamhetsställena ligger relativt tätt, så att resorna för utsökningskunder och tjänstemän inte blir alltför långa. (LaUB 22/2018 rd)

Folktingets ställningstagande

Folktinget konstaterar att den lagstiftning som gäller Utsökningsverket på ett förtjänstfullt sätt beaktar tillgodoseendet av språkliga rättigheter och vikten av en regional tillgång till tjänster inom utsökningsväsendet. Förverkligandet av språkliga rättigheter hör till myndighetens grunduppgifter och ska även vara en ledande princip för den planering och de beslut som gäller omorganiseringar av Utsökningsverkets organisation.

Utsökningsverkets förslag om att lägga ned verksamhetsställena i fem tvåspråkiga kommuner är emellertid radikalt, och det är nödvändigt med en grundlig bedömning av språkliga konsekvenser som underlag för den fortsatta planeringen. Enligt utvecklingsplanen förväntas förslaget inte få konsekvenser för tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna, eftersom både finsk- och svenskspråkiga tjänster är tillgängliga inom ett rimligt avstånd från de verksamhetsställena som enligt förslaget läggs ned.

Folktinget konstaterar att tillgängligheten är ett centralt kriterium, men att detta inte räcker som bedömningsgrund i en beredning som kan få märkbara konsekvenser för tillgodoseendet av språkliga rättigheter. Här har även en bedömning av konsekvenserna för personalen en viktig betydelse. Det är därtill viktigt att Utsökningsverket bedömer vilka följder en eventuell nedläggning av verksamhetsställena i tvåspråkiga kommuner får för förverkligandet av de språkliga rättigheterna på både kort sikt och från ett längre tidsperspektiv. Framtidsperspektivet är viktigt, eftersom beslutet påverkar myndighetens verksamhet en längre tid framåt.

I en språklig konsekvensbedömning bör bland annat följande frågor behandlas:

- Vilka språkliga konsekvenser får ett eventuellt beslut om att lägga ned ett verksamhetsställe i en tvåspråkig kommun med svenska som majoritetsspråk, om verksamheten fortsätter i en kommun med finska som majoritetsspråk?
- Blir det till exempel svårare att rekrytera svenskkunnig personal om ett verksamhetsställe i en tvåspråkig kommun med svenska som majoritetsspråk läggs ned?
- Försvagas beredskapen att tillhandahålla svenskspråkig service om en del av personalen vid ett tidigare verksamhetsställe i en tvåspråkig kommun väljer att söka andra arbetsmöjligheter, och hur kan myndigheten motverka detta?
- Hur försäkrar myndigheten sig om att finsk- och svenskspråkiga personer har lika möjligheter att välja mellan traditionella tjänster och e-tjänster på sitt eget språk inom utsökningen?
- Hur kommer den språkliga situationen att se ut på sikt, om till exempel 20 år?

Folktinget konstaterar att det är av central vikt att Utsökningsverket har ett tillräckligt antal verksamhetsställen med svenskkunnig personal inom de tvåspråkiga regionerna i Finland. En förutsättning för att man ska kunna säkerställa tjänster på svenska är följaktligen att verksamhets- och arbetsställen är förankrade inom de tvåspråkiga regionerna i landet.

Rekryteringen försvåras dock om andelen svenskspråkiga personer i regionen är liten. Som jämförelse hänvisar Folktinget till att den senaste tingsrättsreformen genomfördes år 2019, då bland annat Västra Nylands tingsrätt i Raseborg och Östra Nylands tingsrätt i Borgå lades ned. Professor Mikko Aaltonen har på uppdrag av justitieministeriet granskat konsekvenserna av reformen och lyfter bland annat fram svårigheten att rekrytera svenskspråkig kanslipersonal, i synnerhet i Nyland (justitieministeriets publikationer 2023:3). Enligt uppgifter till Folktinget gäller detta särskilt kanslipersonalen vid nuvarande Östra Nylands tingsrätt i Vanda.

Enligt förslaget läggs verksamhetsställen ned i fem tvåspråkiga kommuner: Jakobstad, Kristinestad, Pargas, Lojo och Borgå.

När det gäller Utsökningsverkets verksamhetsställe i Jakobstad är det motiverat att understryka att majoriteten av invånarna både i staden och landskapet Österbotten är svenskspråkig, vilket innebär att det finns ett givet behov av utsökningstjänster på såväl svenska som finska. Samma motivering gäller för verksamhetsstället i Kristinestad. Verksamhetsstället i Pargas stad med svenska som majoritetsspråk har en klar betydelse också för den vidsträckta skärgården, där en stor del av invånarna är svenskspråkiga. Även för verksamhetsstället i Borgå är det motiverat att lyfta fram stadens tvåspråkighet och placering som en förutsättning för fortsatt utsökningsverksamhet på finska och svenska i Östra Nyland.

Folktinget hänvisar slutligen till att de grundläggande språkliga rättigheterna har en särställning när det gäller beslut om omstruktureringar inom förvaltningen. Synpunkter som baseras på ekonomiska argument kan därför inte ges samma vikt i beslutsfattandet. Det här innebär att krav på sparåtgärder, så som statsförvaltningens produktivitetsprogram, inte får leda till att Utsökningsverkets förmåga att säkerställa enskilda personers rätt till utsökningstjänster på svenska försämrats genom beslut om förändringar i servicenätverket.

Beijar Kristina
Svenska Finlands folkting